N°. 46. Donderdag 16 November 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Ned.-Indische Kunst en Muziek.

—o—

Onder dezen titel schrijft de *Nieuwe Apeldoornsche Courant* van 7 dezer o.m.:

„De bovenzaal van het *Leesmuseum* herbergt deze dagen een schat van voorwerpen van Indische kunst en kunstnijverheid, daar bijeengebracht en op kunstzinnige wijze gerangschikt door mej. *K. Ament*, die haar bijzonder rijke verzameling bovendien nog zag uitgebreid door de collectie wapens en hoeden van den heer *J.W. Campagne*, terwijl de heer *J. P. Nieboer* en de jongeheer *Janssen* eveneens Indische kunstvoorwerpen inzonden. Dit alles bijeen vormt een pracht-tentoonstelling van Indische kunst- en kunstnijverheid, welke, naar wij hopen, in onze gemeente zal blijven. Wie weet of op den duur niet de mogelijkheid zou kunnen geschapen worden om wat nu voor een paar dagen is geëxposeerd, tot een permanente tentoonstelling bijeen te brengen.

Deze tentoonstelling, welke onder de auspiciën van de Afdeeling Apeldoorn van „Oost en West” gehouden wordt ten bate van de Kartini- en Kardinascholen op Java, werd in tegenwoordigheid van een groot aantal dames en heeren, geopend met een voordracht door mej. Ament over Indische Kunst en Muziek van Java, Bali en Sumatra.

Vóór den aanvang, sprak de voorzitter, de heer *J. H. Calmeyer*, een kort openingswoord, waarin hij in 't bijzonder mej. Ament en den heer Campagne warmen dank bracht, dat zij zoo bereidwillig waren geweest hun pracht-verzamelingen voor deze tentoonstelling af te staan. Hierna gaf hij het woord aan den heer T. Gerdes Oosterbeek, die een korte inleiding gaf ter herinnering aan het feit, dat nu 100 jaar geleden de Nederlandsche koloniën door Engeland aan Nederland werden teruggegeven.

De heer Gerdes Oosterbeek releveerde allereerst eenige feiten:

In 1811 hadden de Engelschen, aldus spreker, onze troepen bij Meester-Cornelis verslagen en namen zij voor tijdelijk bezit van onze koloniën. In het laatst van October 1815 zeilde een Nederlandsch escader, met 3 regeeringscommissarissen aan boord, uit naar Indië. In April 1816 kwam dit te Batavia aan en na onderhandelingen volgde 19 Augustus 1816 de overdracht. Van dien datum af dateert het eigenlijke Nederlandsche bestuur in Ned.-Indië en werd de band gelegd tusschen Insulinde en het Nederlandsche volk.

De vraag mag gesteld, of dit Nederlandsch gezag den koloniën tot een zegen geweest is. Naar onze huidige opvattingen inzake de koloniale politiek, in den eersten tijd zeer zeker niet. Te sterk toch is men aanvankelijk bedacht geweest op direct voordeel van het moederland. Het cultuur-stelsel van minister Van den Bosch getuigt daarvan. Die tijden zijn nu voorbij. In de 70er jaren hebben betere denkbeelden, waarbij het belang van Indië in de eerste plaats kwam, ingang gevonden.

Op de stoffelijke, geestelijke en zedelijke belangen van de Inlandsche bevolking werd in den aanvang niet gelet. Men beschouwde den Inlander minderwaardig aan den Europeaan.

Deze denkbeelden hebben nu voor goed afgedaan. Men heeft ingezien, dat de Inlander niet minderwaardig is, zelfs in sommige opzichten o. a. zijn kunstzin, zich verheft boven den Europeaan. Indië ontwaakt thans, een ontwaken, dat men ook in Nederland begint waar te nemen. Getuige de instelling der Gewestelijke en Gemeentelijke Raden, het ontwerp tot instelling van een Kolonialen Raad. enz.

De Indische bevolking blijkt rijp te willen worden voor medezeggingschap in het bestuur. Oprichting van vereenigingen als de Sarekat Islam getuigt er van.

Door de aanraking met vreemdelingen. aldus de heer Gerdes Oosterbeek, is er bij de bevolking een groote drang naar weten gekomen. Men wil onderwijs, het aantal scholen neemt toe.

Niet alleen in geestelijk, doch ook in stoffelijk opzicht is Nederl.-Indië vooruitgegaan, ter illustratie waarvan spreker eenige cijfers noemde. Indië heeft verplichtingen aan het Moederland, doch daartegenover staan groote verplichtingen van Nederland tegenover de Koloniën.

Plicht is 't van ons geheele volk om mede te werken tot den bloei van Ned. Indië. Men kan dat mede doen door te steunen het werk van de Vereen. „Oost en West” en de vereeniging voor de Kartinischolen, die ten doel heeft de Inlandsche vrouwen in haar grooten strijd voor geestelijke verheffing te helpen.

Mej. Ament vertelde, aan de hand van een groot aantal lichtbeelden en in deze thans zoo karakteristieke omgeving van het haar zoo geliefde land en volk, dat zooveel kunstzin bezit, zooveel goede eigenschappen heeft en dat zij zoo uitermate heeft leeren waardeeren. Zij zeide te zullen trachten haar gehoor wat nader te brengen tot Indië door de kunst, al zou zij zich daarbij moeten bepalen tot enkele grepen. Om de kunst der Indonesiers te kunnen begrijpen, moet men iets af weten van hun godsdiensten, wijl de kunst daarmede ten nauwste samenhangt.

Groote invloed is ook geoefend door de Hindoes, de Arabieren, Portugeezen, Chineezen en Japanners. De Hollanders hebben zoo goed als geen invloed gehad op de kunst-ontwikkeling van de Inlanders.

De invloed van bovengenoemde volken en godsdiensten toonde mej. Ament aan bij de verschillende lichtbeelden.

De kunst van den Indonesiër is h. i. in hoofdzaak een decoratieve. De plantengroei werkt hiertoe mede, men zie slechts de silhouet van een klapperboom en het wondere schoon van een bamboebosch.

Een groote factor is ook de zon, de tropische zon met haar scherpe schaduwen, schaduwen waarop de Indische bouwkunst is gebaseerd.

Een plaatje toonden den Boeroeboedoer, dat groote bouwwerk van enkel licht- en schaduwvlakken.

Mej. Ament vestigde daarbij de aandacht op de Boeddha-beelden, waarvan het hoofd altijd in de schaduw staat, wat een prachtig effect geeft. Deze bijzondere plaatsing van het hoofd is voortgekomen uit den eerbied van den Inlander voor het mysterieuse, voor de ziel, welke hij in het hoofd weet. Het geheele monument staat in volle, milde rust, een rust, die tot nadenken stemt.

Van Java, met zijn nog bestaande Hindoetempels, op de schoonheid in het bouwwerk, waarvan mej. Ament de aandacht had gevestigd, voerde zij haar gehoor naar Bali, op welk eiland nog steeds het Hindoeisme heerscht. In lichtbeelden toonde zij de bijzondere schoonheid van de Hindoe-tempel-poorten, verder een dak van een Balineesche woning, waarvan de afwerking zoo sterk sprak van den decoratieven zin in den bewoner.

Van Bali werden we verplaatst naar Sumatra, naar Menangkabau, naar Singkara, dat gegroeid lijkt uit de natuur. Een lichtbeeld gaf weer eenig denkbeeld van de ontroerende schoonheid daar, een schoonheid, die uiting vindt in de huizen, in de rijstschuren, welke zijn van een zoo bijzondere distinctie.

Groote aandacht wijdde mej. Ament aan den dans, als uiting van den kunstzin van den inlander. Behandeld werden, weder met lichtbeelden, de Rentjong-dans van Atjeh, dansen van Bali en de Javaansche krijgsdans, die veel verfijnder is dan de dans op de Buitenbezittingen.

Voorts besprak mej. Ament het schimmenspel met de gamelan, waarbij zij in het licht stelde, dat de Inlander daarbij geen realisme kent, ook in de verfijnde dansen niet, doch alleen uiting geeft aan zijn gevoelens door scherpe bewegingen, door lijnen en gebaren.

Voor de pauze wijdde mej. Ament nog uit over de Kartini- en Kardinascholen, stichtingen van de reeds overleden Kartini en van haar zuster, welke scholen ten doel hebben de geestelijke opheffing en ontwikkeling van de Javaansche vrouw.

Na een korte pauze gaf mej. Ament een leiddraad voor de tentoonstelling. In 't bijzonder vestigde zij de aandacht op het in de weefsels en ook in het ciseleerwerk steeds terugkeerende motief, Swastika, het symbool van welvaart en geluk, en op de sleutelfiguur. Spreekster vestigde de aandacht op de weefsels en op de lappen Koffo, die alle het Swastika-motief in de versiering vertoonen.

Met enkele vriendelijke woorden heeft de heer Calmeijer mej. Ament bedankt voor haar zoo interessante voordracht”.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het is algemeen bekend, dat de Regeering van Ned.-Indië en meer in 't bijzonder het Departement van Landbouw zich zeer veel moeite geeft het landbouwonderwijs te bevorderen. Zijn er op Java reeds verschillende landbouwscholen gevestigd, de *Locomotief* van 3 Sept. maakt melding van een dergelijke school te *Moeara Enim* (Sumatra), die onder groote belangstelling van de zijde der Europeesche bestuursambtenaren geopend werd door den wd. Directeur van Landbouw, Dr. Koningsberger. De school, bestaande uit 3 gebouwen, zijnde de school zelf, de woning van den onderwijzer en een gebouw,

dat voor internaat der leerlingen bestemd is, is omgeven door de bij de inrichting behoorende proeftuinen. Ook een veestal is aanwezig.

Het was een goede gedachte — zoo schrijft bovengenoemd blad — van resident Brautigam, om aan de opening der school een tentoonstelling te verbinden van de voortbrengselen des lands en van vee, de eerste tentoonstelling, zooals de controleur Bakker in zijn openingsrede zeide, die daar gehouden werd. Moge deze eerste tentoonstelling door meerdere gevolgd worden, waarbij niet een beroep gedaan behoeft te worden op het zachte oordeel van de bezoekers, zooals ditmaal gebeurde, en moge de school krachtig medewerken tot ontwikkeling van den landbouw en de veeteelt en daardoor aan de economische opheffing van de bevolking.

De eenigen tijd geleden gehouden autotocht van *Medan* naar *Kotaradja* heeft in eerstgenoemde plaats eenig stof opgejaagd, doordat hij in verband gebracht werd met de wijze, waarop de *Oostkust van Sumatra* van rijst te voorzien zou zijn.

De voorziening van rijst is voor Sumatra's Oostkust een vraagstuk van groot belang. De inheemsche bevolking is in de kuststreken gering; het aantal arbeiders op de ondernemingen (± 200.000) is vrij groot. Er is dus veel rijst noodig, terwijl er weinig verbouwd wordt.

Bedoelde autotocht had volgens den schrijver der *Delische Brieven* in de *Locomotief* niet enkel ten doel om de pacificatie van Atjeh te bewijzen, maar ook om Europeesch kapitaal te lokken naar het gewest, dat voor de toekomst veel schijnt te beloven.

Als uitvloeisel van dien tocht door Sumatra's Oostkust, waar gedurende de laatste jaren pogingen in het werk gesteld worden om in Siantar een natte rijstcultuur in het leven te roepen, „waar de regeering ten koste van groote sommen irrigatiewerken heeft doen aanleggen en bezig is een kolonisatie van transmigreerende Tobaneezen te stichten en waartoe Cultuurraad, Plantersvereeniging en Landschapskassen elk een derde deel van een ton gouds hebben beschikbaar gesteld om in Assahan een onderzoek in te stellen naar de grondgesteldheid en de mogelijkheid van irrigatie", werd de vraag te berde gebracht, of Atjeh niet de rijstschuur voor Deli zou kunnen worden.

De verslaggever der *Deli-Courant* kwam van den auto-tocht thuis met de mededeeling, dat de oplossing van het vraagstuk der rijstvoorziening van de Oostkust op afdoende wijze te vinden was in Atjeh.

Hij grondde zijn bewering op inlichtingen uit Atjeh en op een irrigatie-rapport van het jaar 1913 van den ingenieur J. v. Tubergen, die juist „voor de Oostkust heeft geadviseerd een eigen rijstcultuur in het leven te roepen", aldus bovengenoemde briefschrijver.

Tegen deze bewering kwam de heer v. Tubergen op in de *Deli-Courant*. Hij noemde de conclusie van dit blad onjuist en beval de voortzetting der rijstpolitiek sterk aan niet alleen, maar achtte ze *urgent*.

Volgens de berekening van den heer van Tubergen heeft de Oostkust 55000 à 72000 H.A. grond noodig voor de 100000 ton rijst, die jaarlijks verbruikt wordt.

In Atjeh is thans 21000 H.A. met rijst bebouwd en hoogstens nog 17000 H.A. er aan toe te voegen voor de rijstcultuur, volgens den hr. v. T., terwijl de Atjeher zijn rijst niet uitvoert, doch zelf opeet.

In Atjeh zal dus nimmer de rijstschuur van Sumatra's Oostkust gezocht kunnen worden.

Volgens eerstgenoemden briefschrijver zat er voor de ingewijden iets anders achter. Tegen het drijven der planters had de Regeering de *Siantar rijstgronden*, gelegen midden tusschen de theecontracten, voor de rijstcultuur afgezonderd. De planters trachtten echter de Oostkust geheel voor de groot-cultures te bestemmen en in Atjeh de rijstschuur voor Sumatra's Oostkust te zoeken.

Door het stuk van den hr. v. T. zijn „waarschijnlijk de droombeelden der Simeloengan en Assahan planters voor goed weggevaagd." De Regeering gaat kalm voort met de ten uitvoerlegging harer plannen, waarmee ze beoogt zoowel de stichting van een eigen rijstcultuur als het scheppen voor Sumatra's Oostkust van een eigen bevolking, waaruit de *vrije* arbeiders voor dat gewest moeten voortkomen. „Al *stroomen* — zoo besluit de briefschrijver, — „de vrije arbeiders Sumatra's Oostkust niet binnen, toch geeft de gang van zaken goede hoop op, zij het langzaam, slagen van de plannen."

De *Javabode* deelt over de „*in stand te houden bosschen ter Oostkust van Sumatra*" mee, dat het boschwezen reeds eenige jaren bezig is met de werkzaamheden tot aanwijzing van boschcomplexen in het gouvernement Oostkust van Sumatra, welke uit een klimatologisch en hydrologisch oogpunt in stand moeten blijven.

Wegens het beperkte personeel en de onbekendheid der streken vorderde het werk slechts langzaam. Het nut van de werkzaamheden werd echter door de Inlandsche zelfbesturen zeer wel ingezien en hun volle medewerking verkregen. Na het gereed komen der grensbeschrijvingen zijn door de zelfbesturen groote complexen ter reserveering aangewezen, welke in totaal een uitgestrektheid beslaan van ongeveer 330.000 H.A. en gelegen zijn op het hooggebergte, dat het cultuurgebied van de Karohoogvlakte scheidt en voorts op de gedeeltelijk sterk ontwoude Batak-hoogvlakte.

In Deli en Serdang kon slechts een zeer klein gedeelte tot boschreserve worden bestemd, in Langkat aanzienlijk meer.

Na de ontwouding heeft de in de regenschaduw gelegen Karovlakte een steppenkarakter gekregen, zich openbarende in alang-alang of kort gras met varenkruid en enkele heesters. Slechts in de ravijnen en om de kampongs vindt men nog wat boomgewas. Behalve de regenval is de gedurende een groot deel van het jaar heerschende droge wind (bohorok), die uitgestrekte ladangbranden in de hand werkt en den grond uitdroogt, oorzaak van dezen eentonigen plantengroei. Daarbij komt nog, dat de geheele *Karohoogvlakte* uit een dikke turflaag bestaat, die nabij het *Tobameer* een dikte van 5 à 600 M. bereikt.

In het bebouwde gedeelte van de hoogvlakte, ongeveer 300.000 HA. beslaande met ± 80000 zielen — hetgeen voor Sumatra een dichte bevolking is — staat de landbouw op hooger trap dan in veel andere streken van Sumatra.

Het is de taak van het boschwezen om door het aanwezige bosch te behouden en den natuurlijken boschopslag te bevorderen, den hydrologischen toestand op de onmiddellijk aangrenzende kale terreinen te verbeteren.

De *Sumatra-Post* heeft een zeer waardeerend woord gewijd aan *Dr. W. A. Kuenen*, die opgetreden is als lector aan de Amsterdamsche Universiteit in de tropische pathologie.

Toen Dr. Kuenen in 1902 in Indië kwam, liet de hygiënische verzorging der koelies veel te wenschen over. Met Dr. Schüffner aan de Senembah Maatschappij verbonden, wijdde hij zijn aandacht aan de bestrijding van tropen-ziekten en aan de tropenhygiëne. Spoedig bleek hij een man van bijzondere bekwaamheid te zijn. Toen dan ook in 1905 de Deli-, Senembah- en Medan-Tabaksmaatschappijen een

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

—o—

Kom, willen we; 't wordt anders zoo laat!

All right.

Morgen, meneer!

Morgen!

Het was 's morgens vroeg, dat een collega en mijn persoon, na afscheid te hebben genomen van onzen baas, zich op weg naar huis begaven. Onze Zaterdagsche bijeenkomst, in het begin van de maand Maart 1908, was gevolgd door een Zondag,die, met betrekking tot het volgende relaas, van gewicht mag worden geacht.

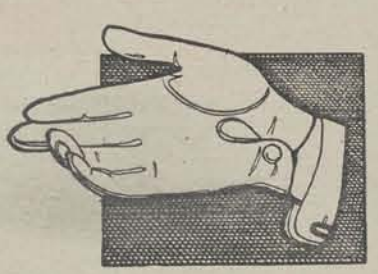
Een tijd lang schrompelden wij beiden naast elkander voort over den pas begrinten nieuwen weg, zonder veel te zeggen. Reeds lang was ik er niet tusschen uit geweest; in de laatste dagen voelde ik deswege een drang in me, om eens uit te vliegen, heel ver te vliegen, op avontuur te gaan naar weinig bezochte streken, waar men de natuur kon bewonderen in al haar eigenzinnigheid, nog niet getoomd door menschelijke willekeur. Ik verlangde tevens, de eenzaamheid en den eenvoud van het dorpsleven van naderbij te leeren kennen, — een dorpsleven, zooals men slechts vindt in de uithoeken, ver van Europeesche nederzettingen verwijderd, als 't ware aan zich zelf overgelaten, diep in de wildernis. Ik openbaarde mijn vriend het plan en vond in hem al spoedig een bondgenoot en aanstaand metgezel. Ja, en ook de t j a m a t moest mee; behalve om zijn aangenaam gezelschap was hij onmisbaar om voor ons den sluier van het vreemde en onbegrijpelijke in de zeden en gewoonten van zijn volk op te heffen.

Deze assistent-wedono, zoon van een regent, een jonge man in den vollen bloei zijner jaren, had eene Europeesche opvoeding genoten, en was in den omgang, in manieren en gedachten den beschaafden westerling een evenknie. Zijn huisje staat aan den grooten weg, en is aan het zuidelijk erfje, van perken met bloemen voorzien, lichtelijk te herkennen. Hem ziende zitten in de voorgalerij, gingen wij even bij den tjamat aan. Gemakkelijk schommelend op de stoelen, en onder het genieten van versnaperingen, eigen maaksel van de vrouw des huizes, werd hem ons plan ontbloot. En zooals verwacht was, vonden wij gereed gehoor.

Het einddoel van onzen tocht zou Pelaboean Ratoe zijn, de Wijnkoopsbaai. Aangezien de weg het toeliet, zou den eersten dag te paard worden doorgereden tot het dorpje Pameungpeuh, en van daar af, te voet verder, over Telaga en Tjisolok. Deze waren, dachten wij, de pleisterplaatsen, die wij noodig hadden op onze reis.

Den avond te voren vervoegde zich mijn vriend bij mij, en den volgenden morgen vroeg zou de Tjamat zich naar ons toe op marsch begeven. Van drukte niet wetend, hoe onze hersens bij elkaar te houden, werd, behalve aan inpakken en andere van bevelen, het grootste gedeelte van den avond besteed aan August-de-domme-achtig heen en weer geren. Het spreekt van zelf, dat voor wie zulke tochten, als wij morgen ondernemen zouden, nieuw zijn, werkzaamheden als die welke nu drie kwart van ons wezen in beslag namen, tot de zware moeten gerekend worden. Ons verstand schoot vonken van vernuft, maar niettemin zou veel

directeur zochten voor het *Pathologisch Laboratorium*, dat op initiatief van Joost v. Vollenhoven, en gesteund door mannen als Cremer en Janssen, gesticht werd, viel de keuze op Dr. Kuenen.

In dat in 1906 geopende laboratorium heeft hij verschillende problemen tot oplossing gebracht, die voor de toekomst van het gewest van groot belang zijn. Zoo heeft hij zich geworpen op het onderzoek der dysenterie; na jaren van studie is het hem gelukt de amoeben-dysenterie van de bacteriëele dysenterie te onderscheiden en heeft hij regelen gesteld voor de leer van het onderzoek. In 1905 werd door hem te Tandjong Morawa pest onderkend en wist hij door de afbranding van een complex pondoks de onderneming en het geheele gewest te redden van den geesel dezer gevreesde ziekte.

Ook de beri-beri en de mijnwormziekte werden door hem bestudeerd. Hij was de man, die den stoot gaf aan de oprichting van het quarantaine-station; het wateronderzoek te Medan had zijn volle aandacht en als lid van den gemeenteraad kon hij zijn invloed op hygiënisch gebied doen gelden.

De *Sumatra-Post* acht het heengaan van Dr. Kuenen een groot verlies voor het gewest.

Uit de O. I. Mail.

De Pest.

Uit de Ind. bladen van de laatste helft van Sept. j.l. lezen we, dat in Solo onverwachts de pestziekte het hoofd opnieuw opgestoken heeft. Reeds waren er ongeveer tien patiënten verspreid over de geheele stad.

Ter hoofdplaats Soerabaja was de Chinees *Kobeng* door pest aangetast en daaraan bezweken.

De Landvoogd naar Semarang.

De Gouverneur Generaal bezocht van 25 tot en met 28 October Semarang. Z.E. bezocht tevens Salatiga, Japara en Demak. Te Semarang werden dan o.a. de stadsverbanden bezocht.

Uit Djocdja.

De gouverneur-generaal heeft ter gelegenheid van den tachtigsten verjaardag van den sultan van Jogja door een adjudant zijne gelukwenschen doen overbrengen aan zijne hoogheid, die op de meest loyale wijze met de regeering samenwerkt bij het invoeren van hervormingen in zijn gebied.

Op 18 Sept. namen elf auto's deel aan een uitstapje naar de Merapibronnen. Allen daalden af naar Kalie Koening, waarin de bron is gelegen, welke Jogja van zuiver water zal voorzien door middel van een pijpleiding. De ingenieurs Robbers en Engel gaven den bezoekers alle gewenschte aanwijzingen.

Oefening in den wapenhandel.

Het *Bat. Nieuwsbl.* schrijft:

„Indertijd is door den resident van Kedoe een voorstel aan de Regeering gedaan om de leerlingen van de hoogste klasse der opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Magelang in den wapenhandel te oefenen. Naar aanleiding daarvan heeft de Regeering den wensch te kennen gegeven, dat voor de leerlingen der opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren een regeling getroffen wordt in den geest van de voor leerlingen van inrichtingen van middelbaar onderwijs hieromtrent geldende bepalingen, indien althans daarbij zich geen praktische moeilijkheden van overwegenden aard voordoen.

Het komt den Landvoogd voor, dat slechts het geweerschieten dient te worden beoefend, en dat de oefeningen niet het karakter van een liefhebberij zullen mogen dragen, doch c.q. voor alle leerlingen der scholen, waar de oefeningen gehouden worden, verplichtend zullen moeten worden gesteld.

Of dit de bedoeling is geweest van het verzoek van den resident van Kedoe is ons niet bekend.

We meenden, dat dit verzoek behelsde: oefeningen in den wapenhandel, niet slechts het geweerschieten.

Waar de regeering er geen bezwaar tegen heeft het geweerschieten te beoefenen, had ze beter gedaan vrijheid te geven, kennis te maken of onderwijs te laten geven in den geheelen dienst. Daarvan is voor den toekomstigen soldaat enkel voordeel te verwachten, zoo meent het blad.

Roode Kruis.

Volgens het Centraal Comité in Nederlandsch-Indië van het Roode Kruis zijn ook te Medan en te Padang eene onderafdeeling van die vereeniging opgericht.

Thans zijn dus, behalve op de genoemde plaatsen, onderafdeelingen van het Roode Kruis gevestigd te Koeta-Radja, Semarang. Batavia en Buitenzorg, terwijl nog verwacht wordt de oprichting van onderafdeelingen te Bandoeng, Makasser en Soerabaja.

Voorts werd medegedeeld, dat het Centraal Comité aan den Gewestelijken Militairen Commandant van Palembang en Djambi zoo mogelijk de uitzending heeft aangeboden van een of meer Roode Kruiszusters voor de verpleging of het transport van zieke en gewonde militairen, doch dat van gemelden hoofdofficier bericht is ontvangen, dat aan bedoelde verpleegsters voorloopig geen behoefte bestaat.

De Soerabajasche spoorplannen.

Op 16 Sept. vergaderde de *Handelsvereeniging* ter bespreking van de spoorplannen in Soerabaja. De president, *Terkuile*, verzond daarna het volgend telegram aan den landvoogd: Naar aanleiding van de heden gehouden algemeene vergadering der Handelsvereeniging ter bespreking van het spoorwegplan is besloten uwe Excellentie eerbiedig te verzoeken een commissie te willen benoemen, teneinde zoo spoedig mogelijk ter zake een oplossing te vinden. Dit is zoowel in 't belang van den handel als in dat van Soerabaja als gemeente.

De Passar malem te Soerabaja.

We lezen in de *N. Soer. Crt.* van 18 Sept.:

Het liep, zoowel overdag als in den avond, weer storm op de jaarmarkt. Zooals men weet, hebben de Chineezen een optocht gehouden over het jaarmarktterrein, welke, zooals bij hen te doen gebruikelijk is, gepaard ging met een oorverdoovend geweld, alsof alle duivels uit de hel waren losgelaten.

Zaterdag werd voor *f* 7821,85 aan toegangskaartjes verkocht!

Over het algemeen kan deze jaarmarkt als een succes worden aangemerkt, hetwelk zich ook in de ontvangstcijfers duidelijk weerspiegelt. Bedroeg de opbrengst van de 6de jaarmarkt *f* 30.251.60, die van de 7de jaarmarkt *f* 30.538.70, de juist geëindigde 8ste jaarmarkt bracht uitsluitend aan den verkoop van toegangskaarten niet minder dan *f* 42.000 op. Waar de verhuur van terrein voor het opzetten van de verschillende shows en uitstalletjes ook ongetwijfeld een aardig sommetje in het laadje heeft doen vloeien, kan de achtste jaarmarkt dus in alle opzichten geslaagd heeten. Het bestuur van de pasar malem en de ontelbare commissies hebben er alle eer van.

---

onmisbaars zijn vergeten, ware Tong, de oude huisjongen, niet praktischer geweest dan wij. Wel bleef het ons, g e l e e r d e n, vaak een raadsel, hoe wij soms de meest gewone dingen konden over het hoofd zien, maar nu niet veel tijd hebbend om diep over dit gedeelte van het onkenbare na te denken, troostten wij ons aldra, gedachtig aan Schiller's woorden: „Und was kein Verstand der Verständigen sieht, das übet in Einfalt ein kindlich Gemüth.'' Nadat ons gedoe tot een bevredigend einde was gebracht, werd het avondmaal genuttigd, en daarna zoo spoedig mogelijk het bed opgezocht; want het was reeds laat geworden, en wij hadden afgesproken, den tocht om vijf, uiterlijk zes uur 's morgens aan te vangen.

Het namiddernachtelijk uur van vier verscheen. Een zacht tikken op de kamerdeur, gevolgd van een „soeda laat, toean'' deed ons opspringen. Vol blijde verwachting haastten wij ons in de kleeren.

De nacht begon te wijken voor de stralen van den dag. De koelies, bestemd om onze eetwaren te dragen, zaten buiten gehurkt, reeds geduldig te wachten op het sein tot vertrek. Ongedurig liepen mijn vriend en ik heen en weer, de eene kamer in, de andere uit, telkens turend door de ruiten in de richting van waar „der Dritte im Bunde'' moest verschijnen. Schokschouderend, hoofdschuddend en pruttelend zetten wij ons eindelijk neer op den drempel van het huis. Waar bleef nu de tjamat? Elk geluid, dat ons tegenwoei, het geblaf der kamponghonden, of menschenstemmen in de verte, het deed ons de halzen rekken, vol verwachting van wat komen zou. Maar ach, telkenmale ondervonden wij, dat andere redenen dan de komst van onzen tjamat, de oorzaak van het leven was. Ons geduld werd op zware proef gesteld en begon zijn woordvoerders te vinden in kwade vermoedens. „Zou hij zich verslapen hebben?'' „Wat een mop!'' En wij keken daarbij elkaar verwijtend aan, alsof de schuld aan ons lag. Verkeerd begrijpen was onmogelijk na ons schrijven van gisteren — en heelemaal niet komen was ondenkbaar; in elk geval zou hij ons dan wel gewaarschuwd hebben.

De zon spotte met ons ongeduld en tartte onze blikken. De werklieden op de onderneming waren reeds in groepjes voorbijgetrokken, gewapend met de benoodigde gereedschappen. Wij begonnen te twijfelen. Half acht was het geweest toen wij elkaar in overweging gaven nog een half uur te wachten, maar dan ook, des noods, met ons tweeën te gaan. Die bedreiging baatte ons echter niets, want het werd acht uur, zonder dat de reeds zoo lang verbeide verscheen. Maar wij waren niet voornemens met ons te laten sollen, wij begonnen op onze achterste pooten te staan, althans wij lieten de paarden zadelen. Te paard gestegen, keken wij elkander vragend aan: „Maar gaan?'' Ja. — Neen...... De gezelligheid op den tocht zou er zeer onder lijden, als de tjamat niet meeging. „Kom, laten wij hem een eindje tegemoet rijden...... misschien......'' Wij waren overtuigd, dat hij al op weg was, daarom werd het ultimatum weer verschoven, tot de eerste, tweede, en eindelijk de derde brug van Tjikidang. Zonder iets te zeggen, reden wij nog geen kwartier naast elkander voort, toen wij, tot de brug over de Tjimonjet genaderd, den tjamat te paard in de verte zagen aankomen. Als met een tooverslag was daarmee al ons voorafgaand leed vergeven en vergeten. Met een hoeratje reden wij hem tegemoet en gekscheerden over zijn lange wegblijven.

Nu dan zou eindelijk onze lange tocht een aanvang nemen.

(Wordt vervolgd.)

Suriname.

„In verband met het belang, dat de Koninklijke West-Indische Maildienst bij den bloei der cultures in de kolonie Suriname heeft en de wenschelijkheid, de stoomvaartlijn, welke de verbindingen van Suriname met het moederland en New-York onderhoudt, in de werkzaamheden van het Studie-Syndicaat te interesseeren, is de Koninklijke West-Indische Maildienst ook aangezocht en bereid gevonden, deel uit te maken van het Suriname-Studie Syndicaat.

Ook de firma A. Knottenbelt en Co. te Rotterdam, die eenige ondernemingen in Suriname bezit, is tot genoemd Syndicaat toegetreden.”

Bovenstaand bericht, dat wij aan de N. R. Ct. van 8 November, Avondblad C, ontleenen, doet de vraag bij ons oprijzen of het Studie-Syndicaat niet in het belang der zaak zou handelen, wanneer het tot toetreden uitnoodigde een of meer Surinamers, die door het voortzetten of aanvatten van landbouwondernemingen in de kolonie bewijs hebben geleverd van energie en van vertrouwen in den kolonialen landbouw. Hunne kennis van plaatselijke toestanden en verhoudingen kan o.i. voor het Studie-Syndicaat van groote waarde zijn.

* * *

De heer *Fr. Oudschans Dentz*, die met veel succes nasporingen doet in de oude Surinaamsche archieven, heeft een einde gemaakt aan wat wij zouden kunnen noemen een oude Surinaamsche legende, die reeds geschiedenis was geworden. Zij, die iets weten van de geschiedenis der guerilla's tegen de Boschnegers, zullen zich herinneren, dat de neger *Baron* een der aanvoerders was van de benden van *Bonni*, die gedurende vele jaren de kolonie geteisterd hebben. Stedman — die waarschijnlijk 't verhaal omtrent *Baron* in de wereld heeft gebracht — schrijft:

„*Baron* was slaaf geweest van een Zweed, genaamd *Dahlbergh*, die hem uit hoofde van zyne handigheid en verstand met onderscheiding behandeld had. Hy had hem leeren schryven en het ambt van metselaar laaten leeren. De slaaf had zynen meester in *Holland* vergezeld, en deze had hem by zyne terugkomst in de Volksplanting zyne vryheid beloofd. Maar hy hield zyn woord niet en verkocht *Baron* aan een Jood.

De Neger weigerde hardnekkiglyk te werken, en wierd dienvolgende in 't openbaar aan een galgepaal gegeeseld. Hy was daarover zoo vergramt, dat hy van dit oogenblik af aan niets meer dagt, dan om zig over alle de *Europeanen* zonder onderscheid te wreeken. Hij vluchtte weg in de bosschen, alwaar hy zig aan 't hoofd der muiters stelde, zyn naam verspreidde verschrikking en hy zwoer van nimmer de wapenen te zullen nederleggen, voordat hy zyne handen in het bloed van zynen geweldenaar *Dahlbergh* gebaad zoude hebben”.

(Zie Stedman's Reize naar Surinamen en Guiana, Amst. 1799, I, 117). Dit verhaal vindt men in alle geschiedenisboeken over Suriname terug.

Oudschans Dentz nu heeft een verklaring van het Hof van Politie en Crimineele Justitie van Suriname van 1775 teruggevonden, door Dahlbergh in de Wekelyksche Surinaamsche Courant van Woensdag 25 October 1775 No. 64 bekend gemaakt, waaruit blijkt dat het verhaal, d. i. de eerste alinea daarvan, uit de lucht was gegrepen. De mededeeling van Oudschans Dentz is te vinden in *De Navorscher* 1916, afl. 6 en 7, blz. 260—262.

* * *

Van welwillende zijde ontvangen wij ter kennisneming het „*Jaarverslag van het Militair Hospitaal te Paramaribo 1915.*” Gedrukt bij H. van Ommeren te Paramaribo. Dit is het derde jaarverslag dat gepubliceerd is. In belangrijkheid overtreft het verre de beide voorgaande. Vooral de graphische voorstellingen zijn een groote aanwinst.

Als bijlage 12 wordt een lijst gegeven van de chefs van den Militairen Geneeskundigen dienst in Suriname van 1764 tot heden. Van de chefs van 1764—1846 kon het begin en het eind van den diensttijd, naar het schijnt, niet opgespoord worden.

Aan het slot van het hoofdstuk „Verpleging” trok het volgende onze aandacht: „Omtrent de ligging der lijders valt op te merken, dat tengevolge van het aantal zieken, de bedden te dicht op elkaar moeten staan, en dat niet zelden de zieken op den grond in de gangen, of onder het gebouw moeten worden gelegerd. Hieraan zal ook in de naaste toekomst niets veranderd kunnen worden, omdat door de tijdsomstandigheden voor het bebouwen van voor uitbreiding van het hospitaal aangekochten grond geen gelden beschikbaar zijn.”

Men bedenke bij deze mededeeling evenwel dat men over toestanden in een tropisch land leest en dat de menschen, die op den grond moeten liggen of onder het gebouw — dat op hooge neuten staat — dit niet erg vinden.

* * *

In de laatst verschenen „*Stemmen uit Bethesda*” (een melaatschen-gesticht in Suriname) vinden wij een hoogst belangrijk bericht. Een meisje, dat in 1909 door de Lepra-Commissie melaatsch was verklaard en dat zes jaren in het asyl is verpleegd, werd, na drie jaren lang het middel Aiouni te hebben gebruikt, genezen verklaard en uit het gesticht ontslagen. Twee andere patiënten waren nog in het Militaire Hospitaal ter verdere observatie.

In zijn toespraak op de jaarvergadering der vereeniging ter verpleging van lepra-lijders zeide de directeur-leeraar van Bethesda: „En welk een uitwerking had dit geval op de andere lotgenooten in het lijden? Het was als een lichtstraal op haar vaak zoo donkeren lijdensweg. Tot nu toe beschouwde ieder verpleegde zich als levend begraven; want een geval van genezing was tot nu toe onbekend in Bethesda. Maar nu mogen velen, vooral zij, wier ziekte nog in het eerste stadium verkeert, hopen — hopen op herstel van gezondheid.”

Men mag verwachten, dat het geval van medische zijde uitvoerig zal behandeld worden en dat het Koloniaal Verslag daaromtrent mededeelingen zal bevatten. De zaak is voor de kolonie van het hoogste belang. Mevrouw *Sillem* te Amsterdam gaat voort het gesticht te voorzien van het middel *aiouni*.

Onder de kerstgeschenken, die Bethesda uit de Vereenigde Staten ontving, willen wij melding maken van een twaalftal grammofoonplaten, afgewerkt in het laboratorium van *Edison* te Orange en door dezen onder bijvoeging van zijn portret aan mejuffrouw Scott — een ijverige propagandiste van Bethesda te Buffalo — toegezonden met den uitdrukkelijken wensch ze als kerstgeschenk aan de zieken in Bethesda te zenden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Hoe de Modjopait denkt. Na uitgerekend te hebben, dat het voor een geheel Maleische editie van de *Modjopait* toegezegde bedrag ad *f* 21.75 (waarvan *f* 10.— van den redacteur zelf) in 't geheel niet voldoende is, vraagt zij (de redactie) meerdere bijdragen van allen, „die verlangen naar de vrijheid van hun vaderland. *Modjopait* is uw vaandel, broeders.”

In hetzelfde blad wordt tevens een oproep gedaan aan alle „Indiërs” om het bijna uitgeputte *T.a.d.o.*-fonds te steunen, dat opgericht werd ten behoeve van het geïnterneerde en naar Nederland uitgeweken driemanschap, „waarvan nog steeds twee een „uithongeringskuur eener Christelijke regeering „ondergaan.”

In een ander nummer wordt aangehaald het beroep door den heer *Westerveld* gedaan op een socialistisch Kamerlid, in verband met de omstandigheid, dat aan het Nederlandsch een overwegende plaats bij het Inlandsch onderwijs wordt gegeven. Een vergelijking wordt daarbij gemaakt met het optreden van *Dr. Rinkes*, die onder het Westersch mom van hulp en bescherming ten behoeve van den Inlander, alsof hij een verheven leider van de S. I. was, evenwel tegelijkertijd, op listige wijze, groei en bloei dezer vereeniging nederdrukte, tot appengapens toe. „Ja, de domme Javaan is nu gevallen in den zijden strik van den *kantjil* Rinkes. Doch een ezel stoot zich niet tweemaal aan denzelfden steen. De Inlanders willen zich wel de Nederlandsche taal eigen maken, doch alleen als verbindingsmiddel tusschen de verschillende rassen, teneinde zich te kunnen doen gelden bij samenkomsten met Europeanen; zooals bijv. in de gemeenteraden. Feitelijk is de heer Westerveld bevreesd voor het verdrijven van de *hormat*, en voor de concurrentie van de Hollandsch kennende Inlanders, die makker zijn dan de anderen en eerder genoegen nemen met een geringere bezoldiging dan degenen, die men anders uit Holland zou moeten laten komen. De Javanen moeten zich maar tevreden stellen met het eten van *dêdèk* (zemelen) en graswortels. O, die baatzuchtige politiek! De Hollanders zijn niet gesteld op den overlast van Inlanders. Omgekeerd dito. De Inlanders weigeren van hunne rechten afstand te doen ten behoeve van anderen. Laten de Hollanders daarom maar liever naar hun land terugkeeren, want Indië is voor de Indiërs, en Java voor de Javanen. Menschen als Westerveld, die oogenschijnlijk de Regeering laken en den Inlander prijzen, zijn gevaarlijker dan Javanenhaters, zooals van Haastert en Van Geuns, die met hun schelden den Javaan tenminste nog tot energie hebben opgewekt en geprikkeld. Als Westerveld 't werkelijk goed meent, laat hij dan het edel voorbeeld van wijlen Mr. van Deventer volgen, die zoowel bij den Europeaan als den Inlander bemind was.” Alzoo bovengenoemd blad.

Comité voor Drukpersvrijheid. De *Djawa Tengah* constateert, dat de Inlandsche pers in den laatsten tijd gemuilband wordt door de nieuwe strafwetboekartikelen, niet meer vrij is in het uiten van meeningen. Vandaar de oprichting van een *Comité van actie voor drukpersvrijheid* vanwege de Chineesche en de Inlandsche pers. Voorzitter hiervan is de Sociaal-Democraat *Sneevliet*, leden o. m. zijn partijgenoot de hierbovengenoemde heer Westerveld, Tjiptomangoenkoesoemo, Darnakoesoema en de hoofdredacteur van de *Djawa Tengah*. Een vlugschrift zou worden uitgegeven, met het verslag van een bestuursvergadering, waarin werd gereleveerd, wat *Mr. Mendels* in de Tweede Kamer der Staten-

Generaal gesproken heeft over de in deze door de Justitie betrachte partijdigheid. *) Aan den Gouverneur-Generaal zou telegrafisch en dringend gevraagd worden om ,,verdere kwijtschelding of remissie voor Marco", gelet op de vrijspraak van Muurling (redacteur van het Indisch Militair Tijdschrift), en het ongunstig oordeel van ,,Excellentie Pleyte van 19 November A°. P°. (Handelingen bl. 211), over drukpersvervolgingen". In dit stuk zou verder den Chineezen ook in overweging gegeven worden om bij te dragen aan het fonds tot ondersteuning van Marco's gezin.

In de *Kaoem Moeda* komt *Darna Koesoema* nader op dit stuk terug en zegt, dat uit de *Handelingen* aan de Inlanders zoo uitvoerig mogelijk moet worden duidelijk gemaakt, wat zij, die over Indiës leven en dood te beschikken hebben, zeiden over deze strafwetartikelen en hunne toepassing in de praktijk, met bijvoeging van eenige beschouwingen van het comité over de partijdige straftoemeting door de Indische Justitie.

Protesten. In een ander nummer van de *Kaoem Moeda* wordt geprotesteerd tegen de vergadering, door *Goenawan* uitgeschreven, voor alle *S. I.*-vereenigingen in West Java en op Sumatra om te spreken over de verhouding tot de C. S. I. Die oproeping werd n.m. gedaan zonder eenige voorkennis van den Voorzitter der *C. S. I.*, waarbij toch al die vereenigingen zijn aangesloten. Ook werd daarvan geen melding gemaakt in de *Pantjaran Warta*, het blad van *Goenawan* zelf, terwijl Bandong, waar men met zijn optreden geenszins ingenomen was, geen kennisgevig ontving. Hierin lag blijkbaar *Goenawans* bedoeling om tweedracht te zaaien, tevens om zich op slinksche wijze schoon te wasschen van de bewuste geldkwestie. In Zuid Sumatra is de naam van de S. I. gehaat geraakt, dank zij zijn geldzucht, die daar duizenden guldens verslonden heeft. Te Bengkôelen heeft het bestuur beslag gelegd op de kas en de boeken van de S. I. Ongeregeldheden bleven niet uit; herhaalde verzoeken van de afdeelingen tot hem (Goenawan) gericht, om over te komen, bleven onbeantwoord. Hij zat er stellig mede te houden. Zoo besluit het blad.

In de *Pamitran* komt een verslag voor van deze te Batavia gehouden vergadering onder voorzitterschap van Goenawan, die daarbij dadelijk te kennen gaf, dat hij niet als onder-voorzitter van de C. S. I. optrad, maar als gewezen voorzitter van het hoofdbestuur van West-Java. Hij betreurde het ten zeerste, dat de voorzitter van de C. S. I. (Tjokroaminoto) aan het dringend verzoek van hem, Goenawan, en van den mede aanwezigen *Hadji Samanhoedi*, den vader der S. I., om op deze vergadering te komen, geen gevolg was gegeven. De besprekingen waren verward en heftig; de debatten eindeloos. Ten slotte werd op voorstel van Hadji Samanhoedi besloten om te Batavia een zelfstandige C. S. I. op te richten. Terstond werd overgegaan tot de verkiezing van een bestuur, waarin Hadji Samanhoedi als voorzitter zitting nam en Goenawan als onder-voorzitter, tevens penningmeester. Van de reeds als rechtspersoon erkende, plaatselijke S. I. vereenigingen, traden echter slechts drie toe, t.w. Tjikalong, Buitenzorg en Soekaboemi. Vervolgens gaf Goenawan een verantwoording van het geldelijk beheer der kas van het sedert ontbonden hoofdbestuur van West-Java. Een saldo van *f* 8416 werd geconstateerd. In een onderschrift gaf de redactie haar leedwezen te kennen over den afloop van dezen ,,bloedigen oorlog", temeer daar van deze vereeniging, die op godsdienstigen grondslag was opgericht, verwacht mocht worden, dat zij een einde zou maken aan alle ongerechtigheden en onderlinge tweespalt.

In een ander nummer van laatstgenoemd blad komt een afgevaardigde van Bengkoelen op tegen den inhoud van bovenvermeld verslag. Splitsing noch tweespalt — zeide hij — lag in Goenawans bedoeling: hij had integendeel de versterking van den band tusschen de locale S. I. vereenigingen onderling op het oog. In de praktijk toch is gebleken, dat het terrein voor de C. S. I. te groot was.

In de *Oetoesan Hindia* wordt weder tegen dit laatste stuk geprotesteerd. De schrijver noemt de beide leiders der splitsing, zelf afvallige Mohamedanen, die er op uit waren hunne medeleden te bedriegen. De inzender uit Bengkoelen was blijkbaar gedreven door eerzucht. Op het jongste congres had hij de onbeschaamdheid, zelf te vragen om het ambt van Commissaris der C. S. I. En Goenawan wil blijkbaar niet anders dan de Soendaneezen en Maleiers van zijn eigen ras afscheiden. Hij was blijkbaar ontstemd, dat de Voorzitter hem niet had uitgenoodigd om samen met hem op audiëntie bij den Gouverneur-Generaal te komen. Deze voorzitter had aanvankelijk wel daartoe het plan, maar hij (een der commissarissen) had hem daarvan afgehouden, want wie kon in Goenawan als volksvertegenwoordiger vertrouwen stellen? En nu, na afloop van al hetgeen gebeurd is, heeft hij een motie bij de C. S. I. ingediend om Goenawan uit het bestuur van dezen Bond te verwijderen. Ten eerste, omdat hij de gelden onder zijn berusting niet heeft willen afdragen, n.l. de kas van het vroegere hoofdbestuur van West-Java, zooals door het Congres was bevolen. Ten tweede, omdat hij een benoeming heeft aangenomen van bestuurslid in een tweede C. S. I.

In de *Kaoem Moeda* wordt het hiervoren vermelde artikel van de *Djawa Tengah* door *Darma Koesoema* bestreden. Die vrees voor de gevolgen van de leus: ,,Java voor de Javanen" ten opzichte van de Europeanen en Chineezen, acht hij ongegrond. Men wilde slechts een korte en kernachtige spreuk. Java moet bestemd zijn voor een ieder, wien ook, die 's lands welzijn bevorderen wil, voor alle ingezetenen dus, ook niet-Javanen, die hetzelfde doel voor oogen hebben. Geenszins ligt 't dus in de bedoeling om de Hollanders en de Chineezen te verdrijven of te vermoorden. Is Douwes Dekker de vader der Indische beweging, Marco is er een kind van en beiden moeten geholpen worden.

*) ,,De heer Mendels: ,,Er is echter nog een ander ,,punt, waarover door den heer Fock is gesproken, dat ,,mijn aandacht niet mag ontgaan. Die geachte afge- ,,vaardigde heeft geciteerd een woord van een leider ,,der S. I., die in een openbare vergadering, ik meen ,,te Semarang, gesproken heeft als volgt: ,,Hygiëne is ,,best, irrigatie, dat is ook goed; minder belasting, ,,accoord; maar wat de Inlandsche bevolking het eerst ,,en het allermeest noodig heeft, dat is recht." Ja, ,,mijnheer de Voorzitter, onbewust somtijds en vaak, ,,als het tot bewustheid komt, rauw zich uitend, leeft ,,onder een steeds grooter deel van de Inlandsche be- ,,volking het gevoel: ,,Zij kunnen met ons doen, wat ,,zij willen, enz."

WAT DE CHINEES VERTELT.

De *Perniagan* maakt melding van de lezing door mr. P. H. Fromberg, oud Raadsheer in het Hoog Gerechtshof van N.I., gehouden voor de Chineezen vereeniging ,,Chang Hwa Hwi" te Amsterdam over de ,,Indo Chineesche familie en wetgeving." Zeer uitvoerig en duidelijk zette hij het uiteen, dat de rechtspleging ten aanzien van de Chineezen in alle opzichten ondeugdelijk is. Wat het vermogen betreft, zijn de Chineezen sedert 1855 onderworpen aan het Europeesche recht, maar het familierecht wordt geregeld volgens de ,,adat", wat tot allerlei verwarring aanleiding geeft, en wat bovendien plaatselijk is. Het beste achtte de spreker, het Europeesche recht nu maar te aanvaarden, zooals het is. Een der eerste gevolgen zal zijn de verheffing van de Indo Chineesche vrouw. Natuurlijk moet bij invoering van het Europeesche recht rekening gehouden worden met Chineesche opvattingen en gemoedsbezwaren. De inleider eindigde zijn met belangstelling aangehoorde voordracht met een opwekking aan de Chineesche studenten, om bij hun komst in Indië mede te werken tot het slagen van de beweging van een beter familierecht.

De credietbank te Indramajoe (Cheribon) heeft volgens hetzelfde blad een achterstand van *f*66385. De assistent-resident rapporteert van dezen achterstand in het jaarverslag, dat hij niet onrustbarend is, en hoofdzakelijk te wijten aan misoogsten over de geheele afdeeling Indramajoe, welke misoogsten Nederland en de geallieerden hebben gevoeld door verminderden invoer van de alleen zalig makende Indramajoe rijst. Aangezien tot een bedrag van circa 60 mille uitstel van betaling werd verleend, bedraagt de feitelijke achterstand ± *f* 6500. C'est l'art de grouper les chiffres, merkt de schrijver op. De oogst van dit jaar beloofde uitstekend te worden en men hoopt dus de gelden grootendeels binnen te krijgen.

Eenige maanden geleden — zoo luidt het verhaal in de *Bintang Soerabaja*, zooals het is overgenomen uit het Soerabajaasch Handelsblad — reden een zevental karrevoerders op het midden van den grooten weg te Ngadiloewih. Ten einde te voorkomen, dat de wegen te veel lijden door het zware vervoer, is voorgeschreven, dat de tjikars alleen aan een bepaalde zijde van den weg mogen rijden. De heeren karrevoerders stoorden zich echter zoo weinig aan dit voorschrift, dat aanstelling van speciale politie noodig was, om er de hand aan te doen houden. Toen de tjarik (dessaschrijver) de overtredingen bemerkte, begaf hij zich naar den voorsten karrevoerder en gelastte hem den kant van den weg te nemen, hetgeen het heerschap beantwoordde met een aanbod van een pak slaag. Toen de tjarik hem ten tweede male beval den kant van den weg te nemen, zette hij, geholpen door zijn makkers, zijn bedreiging in daad om en zij vielen den man aan. Gelukkig kwam er hulp opdagen en spoedig werden ze voor den wedono gebracht. Bij het verhoor, dat nu volgde, nam de aanvoerder opnieuw zoo'n brutale en dreigende houding aan, dat de wedono zich vergat en den kerel een klap toediende, die raak was. Dat was olie op het vuur: er ontstond een algemeen gevecht, waarbij eenige der karrevoerders flinke klappen opliepen. Dezen dienden daarop bij hun regent een aanklacht tegen den wedono in, en in de Maleische bladen verscheen weldra een verslag van het gebeurde, waarin de feiten werden aangedikt ten nadeele van den wedono. De zaak trok de aandacht van Buitenzorg en op last van den Gouverneur-Generaal kreeg het Bestuur in opdracht een onderzoek in te stellen, met het gevolg, dat de zaak bij den landraad aanhangig werd gemaakt. Tengevolge van deze interventie zal de wedono zich nu te verantwoorden hebben voor den Raad van Justitie te Soe-

rabaja en zullen de karrevoerders voor den landraad hebben te verschijnen wegens het mishandelen van een ambtenaar in functie. Zoo zijn thans de toestanden, besluit de schrijver.

Van Vreemde Koloniën.

Een gevaarlijk Japanner.

Sarrend en intimideerend was Y. Minami mooi op weg de Indische regeering in conflict te brengen met de Japansche. Hij vond hiertoe gelegenheid in het te Bandoeng verschijnend Maleische blad „Pertimbangan", onder redactie van den heer Razoux Kühr.

De Indische regeering heeft hem, na een gedane huiszoeking, voorloopig onschadelijk gemaakt. De consul-generaal van Japan moet in een interview hebben verklaard, dat Minami ook werd aangehouden, wijl bij de huiszoeking brieven werden gevonden, waaruit blijkt, dat hij in verbinding stond met personen, die het gouvernement gevaarlijk acht voor de rust in Indië. Afgescheiden hiervan heeft hij echter door zijn verregaand aanmatigend optreden voldoende aanleiding gegeven om als een opzettelijk rustverstoorder te worden beschouwd, en geen regeering behoeft zoo iemand in haar gebied ongehinderd te laten doorkankeren.

Het optreden van een vreemdeling in onze koloniën zou meer eigenaardig een plaats vinden in een andere rubriek van ons weekblad, maar wat Minami schrijft onder de leuze: Azië voor de Aziaten", heeft beteekenis voor alle koloniale mogendheden.

Hij is overigens de eenige niet, die zich aan dergelijke aanmatiging te buiten gaat, de Indische pers brengt ons meer staaltjes. Hierin moet te meer reden liggen voor ons gouvernement om tegen alle dergelijke buitensporigheden dadelijk te reageeren.

Evenals Japan tegenover vreemdelingen meester wenscht te blijven in eigen land, moeten wij toonen dit te willen zijn in ons gebied.

Geen dienstplicht in Australië.

Strijd en evenwicht zijn begrippen, die vaak als tegenstellingen worden gebezigd, maar die in onzen tijd bestemd schijnen te zijn samen te gaan. Terwijl Europa in twee kampen verdeeld is, die elkander met alle beschikbare krachten trachten ten onder te brengen, houdt een fnuikend evenwicht hen jaren achtereen in 't veld, zonder tot een resultaat te komen. Voegen nieuwe bondgenooten zich bij een der partijen, dan verwacht men daarvan even 't verbreken van 't gelijkgewicht, maar kort nadien kan men slechts constateeren, dat de balans toch weer gelijk hangt.

Is er in Noord-Amerika een verkiezingsgeestdrift als nooit te voren, worden alle krachten en alle middelen in 't werk gesteld om de wederpartij te overtreffen, de uitslag is, dat er vrijwel evenwicht is. Nadat reeds gejubeld was voor de overwinning van Hughes, moest diens vlag, bij 't verder bekend worden van den uitslag, weer gestreken worden voor die van Wilson, en 't bleef nadien geruimen tijd onzeker wie de president der Vereen. Staten zou zijn.

En precies hetzelfde heeft zich in Australië voorgedaan bij 't referendum over den militairen dienstplicht. De vorige week spraken wij van de moeilijkheden, waarvoor de Australische premier Hughes zich zou vinden bij de toen ondersteld geringe meerderheid, die zich vóór dienstplicht had uitgesproken. Intusschen is 't hem gegaan als zijn (toevalligen) naamgenoot in N.-Amerika. De geringe meerderheid is door de nadruppelende stemmen omgezet in een geringe minderheid, zoodat 't referendum zich tegen zijn voorstel verklaard heeft. Hughes schijnt hierin nog geen aanleiding te vinden om als leidend minister af te treden, hij meent aan 't roer te kunnen blijven als hij zijn ministerie maar vernieuwd. Dit zal wel tegenvallen; een staatsman, die over een beginselkwestie het aandeel van 't volk vraagt, heeft zich naar de uitkomst te voegen. Doet hij dit niet, dan verliest hij nog meer aan aanhang, daar hij dan aan eigen grootheid afbreuk heeft gedaan.

Intusschen is dit evenwichtsresultaat bij groote algemeene krachtsinspanning niet bemoedigend. Evenals bij den grooten oorlog de partijen haar krachten verspillen zonder gewilde uitkomsten te kunnen bereiken, zoo zijn ook geen groote daden van vast beleid te verwachten van regeeringen, die zonder besliste meerderheid haar taak hebben te volvoeren.

Had Wilson gewonnen met een flinke democratische meerderheid, dan zou hij zijn eigen weg kunnen gaan, nu zal hij genoopt zijn veel republikeinsch water in zijn wijn te doen. De kans is groot dat hij zoodoende niemand zal bevredigen.

Wil de Australische premier Hughes beproeven om zich te handhaven, dan zal hij niet principieel naar eigen inzicht kunnen doortasten. Vervangt een ander hem, dan zal deze zònder flinke meerderheid dadelijk Hughes als leider der oppositie tegenover zich vinden.

De regeering in 't moederland zal Hughes wel steunen, want deze is vooral na zijn bezoek aan Londen tot voorvechter voor dienstplicht geworden, zijn echec is er daardoor ook een voor de Britsche regeering. Zullen de Australiërs zich niet opzettelijk onttrekken aan deelneming aan den oorlog, zij hebben reeds zeer velen naar Europa gezonden, en de door dezen opgedane ondervinding is niet aanmoedigend voor de mannen, die wel vechten willen, maar die niets voelen voor 't krijgstuchtelijk dienen dat in Europa wordt geëischt. Op den duur zou daarom de uitspraak van 't referendum toch ook tot verzwakking van 't Australische contingent kunnen leiden. Intusschen blijft overal 't evenwicht.

Een kermis in Dahomey.

Op den dag waarop dit nummer verschijnt, wordt te Ouidah in Dahomey een foire geopend. Terwijl in ons land de kermissen aan 't uitsterven zijn, worden zij elders en speciaal in de Fransche koloniën, stelselmatig ingevoerd. Zij houden er 't midden tusschen de ouderwetsche jaarmarkt en de tentoonstellingen van onzen tijd. Zij geven gelegenheid om koopwaar in 't klein dadelijk van de hand te doen, waardoor de massa zich er van noodige en knutselzaken komt voorzien, maar zij beoogen ook het doen van zaken in 't groot voor te bereiden. De inlandsche handel moet een indruk krijgen van hetgeen bij van Europa, speciaal uit de Entente-landen en nog meer in 't bijzonder van uit Frankrijk kan betrekken. Omgekeerd wordt aan de inlandsche nijverheid gelegenheid gegeven om te toonen wat zij voor de overzeesche markt kan leveren.

Hebben deze koloniale tentoonstellingen in Tunis en Algiers, evenals in 't moederland, naar verzekerd wordt, aan de verwachtingen voldaan, tijdens den oorlog kon er een in Marokko gehouden worden, die tevens getuigenis moest afleggen voor de voortzetting der pacificatie, en nu zal op 15 en 19 November de foire te Ouidah een dergelijk getuigenis moeten afleggen voor de Fransche kolonie in West-Afrika. Typisch is, dat op de foire te Fez (Marokko) ook een uitstalling voorkwam van aan de Duitschers ontnomen oorlogsmateriaal. Of deze „ontboezeming" ook aan Dahomey is toegedacht, vinden wij niet vermeld, 't is niet onwaarschijnlijk, dat dezelfde voorwerpen van Fez naar Ouidah zullen gaan.

Abessinië.

Volgens een Reuter-telegram heeft 't nieuwe bestuur spoedig een groot succes weten te behalen. Op ongeveer 25 mijlen van Addis Abeda is 't tot een treffen gekomen, waarbij de aanhangers van den onttroonden Lidj Jeassoe verslagen en hun leider, Jeassoe's vader, Ras Mikael, gevangen genomen is. Wel is de afgezette keizer zelf nog op vrijen voet en heeft hij vermoedelijk een schuilplaats gevonden bij de stammen aan de grens van Somaliland, maar van hem gaat weinig kracht uit. Zijn partij zal nu waarschijnlijk smeulen, totdat een nieuw leider haar weer tot geestdrift en krachtuiting brengt.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

De Nov.-afl. opent met den tekst eener voordracht, door den heer J. J. G. Kruseman gehouden voor de Ned.-Ind. Bestuursacademie, getiteld: Eenige opmerkingen omtrent den eeredienst, het Inlandsch onderwijs en het Inlandsch bestuur op de Oeliassers, welke de schr. meent dat over het algemeen te weelderig zijn ingericht.

De heer J. H. Meijer schrijft een artikel over „Weerplicht in Indië en de koloniale politiek". De schr. opent bij dit veelbesproken onderwerp een geheel nieuw gezichtspunt als hij zegt: „'t Is gewenscht in Ned.-Indië aan te sturen op de wording van z e l f s t a n d i g n a t i o n a l e g e m e e n s c h a p p e n, (met eigen Vertegenwoordiging en Regeering), die staande onder een gemeenschappelijke Nederlandsch-Indische overheid, een deel hunner nationaliteit prijs geven voor de burgerlijke en politieke vrijheid en materieelen en moreelen welstand door die overheid te waarborgen. Is men zoover, dan eerst worde overgegaan tot het doen verdedigen van den eigen grond door de eigen bevolking". Voorloopig zal men zich moeten bepalen — volgens den heer M. — tot de handhaving van het staande leger en de invoering van weerplicht voor Europeanen, Menadoneezen, Ambonneezen en ontwikkelde Inlanders. Verder staat een zoo sterk mogelijke vloot op zijn program van verdediging.

Onder het opschrift „Mallligheden" hekelt de heer G. L. G. Gonggrijp Sr. de Indische Bijbladen („die door bureaucraten zijn uitgedacht om anderen te hinderen, en niet om voor hen zelf hinderlijk te zijn"), in verband ook met twee residentsbenoemingen van den laatsten tijd.

De heer H. E. K. Ezerman geeft een kritisch overzicht van de historische ontwikkeling der heerendiensten in de residentie Timor en Onderhoorigheden.

Verder bevat dit No. het gesprokene door den heer M. D. v. d. Jagt bij gelegenheid eener vergadering van ambtenaren bij het B. B. in de residentie Semarang (welke rede in hoofdzaak betrekking heeft op de postitie der ambtenaren B.B.). — Het slot der door den heer H. T. Damstée medegedeelde mémoires van een Atjehschen balling. — De heer H. Doeff oefent critiek op een artikel in de „Hindia Poetra" van September-October over den „Volksraad". — Tertius geeft eene nabetrachting op zijn artikel „Djambi-commentaren" in de vorige aflevering. — In de rubriek „Kroniek" behandelt diezelfde schrijver de volgende onderwerpen: Het volk van den Volksraad. — Het bestuur en de gewapende politie. — Overigens de gewone maandelijksche rubrieken.

Ceres.

Het 1 Nov.-nummer van „Ceres" bevat een aan de „N. R. Crt." ontleend overzicht van de rede van den ir. J. Haringhuizen over het onderwijs in de cultuurtechniek van de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen. — Verder vervolgt P. L. Lohr zijn opstel over het leven van den suikerchemist in Nederlandsch-Indië.

De Ingenieur.

No. 46 van dit weekblad bevat een interessante geïllustreerde beschouwing van den ir. I. Jacobson over de opiumfabricage. Schr. vertelt eerst een en ander aan de hand van verschillende schrijvers over de nadeelige gevolgen van het opium-gebruik (de bewering dat de opium de vloek van Indië zou zijn, acht hij intusschen schromelijk overdreven), geeft daarna een résumé van de geschiedenis (waaraan we ontleenen, dat het opiumgebruik in 1600 nauwelijks bekend was in den Indischen Archipel, maar dat het na dien tijd hand over hand toenam), om vervolgens aandacht te vragen voor de papavercultuur, het product waaruit opium wordt bereid. Daarna leidt hij zijn lezers rond in de fabriek der opium-regie in Indië, en geeft ten slotte een schets

van de wijze waarop het opium door de Inlanders wordt aangewend.

Bijdragen Kon. Instituut.

Van het tijdschrift van het Kon. Inst. voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië verscheen afl. 3—4 van deel 72.

De volgende onderwerpen worden er in behandeld, door Prof. Dr. H. Kern: Oudheidkundig onderzoek in Engelsch-Indië (naar aanleiding van eenige aldaar verschenen recente publicaties). — Over den vermoedelijken oorsprong der Naga-vereering. — Over Yawana als naam van Annam.

Dr. H. H. Juynboll wijst op een merkwaardige plaats uit de Korawaçrama (een oud-Javaansch geschrift), waarin eene voorstelling van de godheid Ciwa wordt gegeven.

Zendeling Fr. J. Jens geeft eene beschrijving van het Insos- en het K'borfeest op Biak en Soepiori (Schouten-eilanden). Het tot insos-maken der meisjes geschiedt in den regel op 5 tot 15-jarigen leeftijd; ze worden daartoe eenigen tijd afgezonderd, getatoueerd enz. De jongelingen ondergaan, om tot K'bor verheven te worden, eene handeling welke eenigszins met besnijdenis vergeleken kan worden.

Dr. N. J. Krom geeft den gedeeltelijken tekst van een oud handschrift van J. Hageman, getiteld: ,,Eenige gegevens over de Hindoe-oudheden van Oost-Java''.

Hierop volgt eene beschrijving der onderafdeeling Redjang (afd. Lebong der res. Benkoelen), door den controleur dier afd. J. L. M. Swaab, met uitzondering van aardrijkskundige bijzonderheden, welke reeds een plaats hebben gevonden in het Tijdschrift van het Kon. Aardr. Gen. (1916, blz. 57 vgg.).

De heer A. K. A. Gijsberti Hodenpijl publiceert, aan de hand van archiefstukken, een artikel over de vermoording van den Regent van Soemenep (25 Aug. 1707), welk artikel een zeer ongunstig licht werpt op de handelingen der ,,E d e l e Compagnie'' in die dagen.

De afl. wordt besloten met een opstel ,,Hoofdenverkiezing bij boschnegers in Suriname''.

Oudheidkundige publicaties.

Aan de Notulen der bestuursvergaderingen van het Kon. Instituut, welke aan het slot van bovengenoemde ,,Bijdragen'' zijn gepubliceerd, ontleenen we, dat aan Dr. N. J. Krom, Chef van den Oudheidkundigen dienst in Ned.-Indië, thans met verlof hier te lande, de navolgende opdrachten zijn verleend:

1o. De samenstelling van de archaeologische beschrijving van den Boroboedoer (in Nederlandschen en Engelschen tekst), welke beschrijving deel zal uitmaken van de door het Kon. Instituut uit te geven Boroboedoer-monographie).

2o. De samenstelling van een samenvattend werk over de Hindoe-Javaansche kunst.

Aanteekeningen over de Ind. begrooting voor 1917.

De Vereeniging ,,Moederland en Koloniën'' heeft, de traditie getrouw, een bundel ,,Aanteekeningen naar aanleiding van het Indisch ontwerp der Begrooting van Ned.-Indië voor het jaar 1917'' uitgegeven.

De inhoud bestaat uit: Algemeene opmerkingen over de Indische Begrooting voor 1917 (Ministerieel ontwerp), door R. Zuijderhoff. — Justitie. Afdeeling II, door Mr. A. L. E. Gastmann. — Arbeid. Afdeeling II (onderafdeeling 34 en 35), door D. G. Stibbe. — Binnenlandsch Bestuur. Afdeeling IV, door Ch. P. J. Blok. — Onderwijs. Afdeeling V, door A. van Witzenburg. — Landbouw. Afdeeling VI (onderafdeeling 193 t/m. 232), door J. Sibinga Mulder. — Burgerlijke Openbare Werken. Afdeeling VII, door ir. W. Elenbaas. — Gouvernementsbedrijven. Afdeeling VIII, door K. H. H. van Bennekom. — Oorlog. Afdeeling IX, door E. A. A. van Heekeren. — Marine. Afdeeling X, door C. W. de Visser.

Verslag Burgerlijke Openbare Werken.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is een gedeelte van het verslag over de Burgerl. Openb. Werken in Ned.-Indië over het jaar 1913 verschenen, nl. het gedeelte dat handelt over irrigatie, waterafvoer en waterkeering, hetwelk hiermede nog niet compleet is, daar de verslagen nopens een in Sumatra en in Celebes ingesteld irrigatie-onderzoek, nog als Bijlagen moeten volgen.

Aan de samenstelling is groote zorg besteed; een aantal platen en kaarten zijn aan den tekst toegevoegd die jammer genoeg bij de verschijning reeds zeer verouderd is en dus geen beeld geeft van den huidigen toestand van de besproken irrigatie- en andere werken.

Een boekje over Jan Fuselier.

Als uitgave van ,,De Meulenhoff-editie'' te Amsterdam, verscheen ,,Jan Fuselier. Schetsen uit het Indische soldatenleven, door M. H. du Croo, luitenant der Infanterie''.

Schr. geeft zijn werkelijk gevoelvol geschreven schetsjes niet op zijn Schoemaker's of zijn Van Rees', maar in de taal van Jan Fuselier-zelf, zooals hij zeilt, en zeilt, ruw, doch goedhartig.

In het schetsje getiteld: ,,Postenleven'' vinden we van die goedhartigheid een sprekend voorbeeld als de schr. o. m. mededeelt, dat hij bij een ontmoeting met den vijand één doode had (— een beest van een kerel, schooier, scharrelaar, drinker, maar ,,hij had de klewanghouw opgevangen, die op mij was gericht'' —) over wiens nagelaten, onecht kind de andere fuseliers zich met vaderlijke bezorgdheid ontfermden.

Tijdschr. Aardr. Genootschap.

Het nummer van 15 November bevat een tweetal artikelen met betrekking op Indië, nl. van den heer J. Kreemer over de winning van kamferhout, kamferolie en kamfer door de inlandsche bevolking in de omgeving van Singkel (West-Sumatra). — Voorts een bijdrage van den heer Chr. A. G. Nell, naar aanleiding van Dr. Braak's ,,Drachen-, Freiballon- und Fesselballon-Beobachtungen''.

Encyclopaedie van West-Indië.

In de ,,Nieuwe Rotterd. Courant'' van 13 dezer (avondblad A) wordt melding gemaakt van de verschijning van afl. 12 der Encyclopaedie van West-Indië, waarmede de tekst is voltooid. Alleen volgt nog een afl., welke kaarten zal bevatten van Suriname en de eilanden, benevens de aanvullingen en verbeteringen. Van den inhoud dezer slot-afl. geeft genoemd blad een vrij uitvoerig overzicht, waarnaar dezerzijds voorloopig wordt verwezen.

* * *

Hieronder volgen nog eenige titels van publicaties over Indië, hoofdzakelijk ontleend aan de bibliografie in Nov.-afl. van het Kol. Tijdschrift.

Hulp van de hooge dividenden voor Indië's verdediging. — Van Rotterdam naar Deli. Een reisverhaal in briefvorm uit de nagelaten papieren van J. C. F. van Balen (Aarde en haar Volken, Oct. 1916).

Het zendingsgevaar in Indië. Open brief van Yap Kong Tjoen (Amsterdammer, 7 Oct. 1916).

Heidenen op Java en op de Buitenbezittingen (Mededeelingen van het Zendingsveld, 1916, No. 5—6).

Melaatschheid en haar bestrijding door afzondering, door Dr. R. Römer (Medisch Weekblad, 14 Oct. 1916).

Iets over Timor, door H. E. K. Ezerman (Stemmen voor Waarheid en Vrede, October 1916).

Gezondheidsleer voor de tropen, door Dr. R. Römer. Uitgegeven door en ten bate van de Alg. Ned. Vereeniging ,,Het Groene Kruis''. (Winterswijk, 1916).

Verslag van de Vereeniging ter behartiging van kolonisatie en kleinen landbouw in de afdeeling Bandoeng der Preangerregentschappen over het tijdvak 1910 tot en met Juni 1916 (Bandoeng, A. C. Nix en Co., 1916).

De vooruitzichten van onze Indische cultures, door Th. O. d. L. (In- en uitvoer, I, No. 42, 1916).

Wat het Ned.-Indisch Landbouwsyndicaat in 1915 in het belang van de rubber verrichtte (Ned.-Ind. Rubber-Tijdschr. I, No. 3, 1916).

De waarde van den enkelen boom in den hevea-rubbertuin, door C. M. Hamaker (N.-I. Rubber-Tijdschr. I, No. 4, 1916).

De stijging in de rubberprijzen en de rubbertoekomst, door W. J. van de Leemkolk (N.-I. Rubber-Tijdschr. I, No. 4, 1916).

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag,* is o.a. ter lezing gelegd:

Maatschappelijke Kwalen en hare genezing, door Mr. A. J. Immink.

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 28 October 1916.

Aanwezig de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter; R. Zuijderhoff, ondervoorzitter; A. A. C. Harting, penningmeester; Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher, (den Haag); J. P. Th. J. Brondgeest (Haarlem); J. H. Calmeijer (Apeldoorn); Mevrouw Douair. Jhr. W. C. Clifford Kocq van Breugel, geb. Roelofs (Breda); L. A. H. Lamie (Arnhem); F. E. Luitjes (Nijmegen); Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam); Mevrouw J. E. van Oeveren—van Schaik (Utrecht); H. W. Scheuer (Leiden); Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam) en E. F. Grooss, secretaris.

Afwezig de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), Ch. H. Monod de Froideville (Studenten-afd. Leiden) en C. de Vries (Amsterdam); laatstgenoemde wegens ongesteldheid.

De Voorzitter opent om 2 uur nam. de vergadering en heet de aanwezigen welkom, in 't bijzonder het nieuw benoemde lid, den heer Mr. Dr. C. F. Schoch.

1. Op de vraag van den Voorzitter of iemand iets op de notulen van de vorige vergadering heeft aan te merken, wordt ontkennend geantwoord, zoodat deze worden goedgekeurd en gearresteerd.

2. De benoeming van de heeren G. J. Oudemans en Dr. A. H. Berkhout tot leden van de Studie-Commissie wordt bekrachtigd.

De Voorzitter deelt mede, dat de heer Oudemans tot lid van de Studie-Commissie is benoemd naar aanleiding van een van den Minister van Koloniën ontvangen schrijven, waarin werd medegedeeld, dat genoemde heer door de Regeering was belast met het toezicht op de Indische jongelideen, die met Regeerings-subsidie in Nederland studeeren, en aan de Vereeniging ,,Oost en West'' werd verzocht hem, waar mogelijk, bij zijn werk te steunen. De samenwerking kon het best worden verkregen door den heer Oudemans tot lid van de Studie-Commissie te benoemen.

In datzelfde schrijven werd, in antwoord op een indertijd door den Voorzitter onzer Vereeniging geopperd denkbeeld om, met Regeeringssteun, een tehuis voor Javaansche dienstbaren op te richten, medegedeeld, dat den heer Oudemans ook de bescherming der hier vertoevende Javaansche dienstbaren was opgedragen en in overweging gegeven het denkbeeld van een tehuis met dezen heer te bespreken.

3. Met groot genoegen kon worden medegedeeld, dat de door de Indische Commissie van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap te Arnhem ingestelde Indische cursus voor onderwijzers, een succes toont te zullen zijn en al dadelijk veel belangstelling van de zijde der onderwijzers aldaar mocht genieten. Hij telt niet minder dan 229 deelnemers. De vrees door den afgevaardigde van de afdeeling Arnhem, in de laatste algemeene vergadering geuit, dat een door genoemd Genootschap ingestelde cursus, door verschillende omstandigheden, wellicht niet zou slagen, is dus, gelukkig, ongegrond gebleken.

4. Op het eerste Koloniaal Onderwijs-

Congres werd besloten tot de oprichting van een vereeniging, welke beoogt de regeling en voorbereiding van volgende onderwijs-congressen. Aan de bij het eerste congres aangesloten geweest zijnde vereenigingen zou van wege het Bestuur van dat congres de instemming en de medewerking daartoe worden gevraagd.

De Voorzitter vraagt de meening der leden hierover en met algemeene stemmen wordt besloten aan die uitnoodiging gevolg te geven.

5a. De Voorzitter deelt mede, dat door hem een prijsvraag voor een propagandisch tooneelstuk is opgesteld. Het daarop voorgelezen concept geniet den algemeenen bijval en zal in het K. W. worden gepubliceerd, terwijl in de voornaamste dagbladen en op andere wijze daarop de aandacht zal worden gevestigd.

5b. Omtrent de verschillende Commissiën van de Vereeniging deelt de Voorzitter het navolgende mede:

Informatiebureau: Sedert de vorige vergadering is door het bureau uitgegeven No. 10 van de serie „Staats- en particuliere betrekkingen": „De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië", terwijl No. 11: „De bergcultures in Ned.-Indië", nog voor het einde van het jaar zal verschijnen.

Studie-Commissie: De nauwere aansluiting van de Studie-Commissie met de andere bestaande Studie-vereenigingen zal, naar men hoopt, nog worden bevorderd door de benoeming van onze Studie-Commissie tot Centraal-Comité door de andere vereenigingen. Het plan is, dan in Indië ook een centrale vertegenwoordiging van de Studie-Commissie te stichten. De voorstellen daartoe zijn nog in bewerking en zullen t. g. t. aan het Hoofdbestuur ter beoordeeling worden voorgelegd.

West-Indische Commissie: Deze Commissie is reeds ijverig bezig geweest met de bestudeering van verschillende West-Indische nooden en belangen. Zij heeft zich daartoe gesplitst in verschillende sub-commissies (voor den landbouw, voor de nijverheid, voor het onderwijs). Zij heeft reeds aanraking gekregen met de leidende personen in West-Indië en hier te lande en haar hulp en voorspraak is zelfs reeds ingeroepen door de Surinaamsche Landbouwvereeniging. De Commissie heeft de gelegenheid om met den nieuwen Gouverneur kennis te maken aangegrepen, met het gevolg, dat deze bewindsman haar samenwerking en steun bij haren arbeid heeft toegezegd.

Redactie-Commissie. Het voortbestaan van het Koloniaal Weekblad is niet alleen verzekerd, maar staat vaster dan ooit, ondanks de ongunstige tijdsomstandigheden.

5c. Verdere mededeelingen:

De Vereeniging „Oost en West" werd uitgenoodigd zich te doen vertegenwoordigen in de Commissie ter voorbereiding van de herdenking van het 100-jarig bestaan van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. Aan deze uitnoodiging werd gevolg gegeven en het lid van ons Hoofdbestuur, Prof. Dr. J. F. van Bemmelen heeft als lid in die commissie zitting genomen.

De Voorzitter van de Vereeniging „Oost en West" werd tot lid van het Eere-Comité voor de Algemeene Tentoonstelling van Ned.-Ind. Landbouw, Veeteelt, Visscherij, Handel en Nijverheid 1918 te Soerabaja benoemd, terwijl op uitnoodiging van de Commissie tot voorbereiding van een Nederlandsche afdeeling op bovengenoemde tentoonstelling, onze onder-voorzitter, de heer R. Zuijderhoff, zich bereid heeft verklaard in die Commissie zitting te nemen.

6. Bij de rondvraag werpt de heer J. P. Th. J. Brondgeest (Haarlem) een vraag op betreffende het wenschelijke van eene samenkoppeling van de Vereeniging „Oost en West" met het Koloniaal Instituut, waarop geantwoord wordt, dat samenwerking, voor zoover mogelijk, reeds bestaat, maar overigens de vergadering algemeen van oordeel is, dat elk dier vereenigingen haar eigen arbeidsveld heeft en behouden moet.

Ten slotte geeft de Voorzitter aan de Afdeelingen in overweging om van gehouden lezingen, enz., mededeeling te doen in het Koloniaal Weekblad.

Hierna wordt de vergadering gesloten.

De Secretaris, GROOSS.

Ingezonden.

Natuurgeesten op Java.

C. W. Leadbeater, een van de voormannen der Theosofische beweging, schrijft in zijn boek: „De Verborgen Zijde der Dingen", waarvan eenige dagen geleden de geautoriseerde Hollandsche vertaling te Amsterdam is verschenen, ook over natuurgeesten, wezens, die alomme op rustige plaatsen, in bosschen en velden, op en in de bergen en op en in de zee, in grooten getale aanwezig en voor „helderzienden" even zichtbaar en ook vaak hoorbaar zijn, als de dieren des velds en de vogelen in de lucht voor den niethelderzienden mensch.

Deze ethische schepselen zijn ons uit de profane literatuur bekend als gnomen (aardgeesten, kabouters), sylphen (lucht- en watergeesten), elfen (berggeesten) en salamanders (vuurgeesten).

Over de gansche aarde verspreid — zoo zegt de schrijver — zijn de nationale typen der natuurgeesten, evenals bij de menschen, duidelijk te onderscheiden.

Wat nu de elfen — de berggeesten — van Java en Sumatra betreft, hieromtrent laat de heer Leadbeater zich a. v. uit:

„In Australië is het meest voorkomend type een zeer merkwaardig, duidelijk te onderkennen wezentje van wonderschoone lichtende hemelsblauwe kleur; doch er bestaat zeer veel verschil tusschen de etherische bewoners van New South Wales en die van het tropische Northern Queensland; laatstgenoemde gelijken zeer veel op die van Nederlandsch-Indië. Java schijnt bijzonder rijk aan deze bevallige schepseltjes en de twee meest voorkomende soorten aldaar behooren tot twee duidelijk onderscheiden typen, beide éénkleurig — het eene in indigo-blauw met zwakke metaalglans, het andere is een studie in alle mogelijke tinten van geel — vreemd, maar wonderschoon en aantrekkelijk. Een zeer in 't oog vallende, plaatselijke variëteit vertoont kleurige dwarsstrepen, beurtelings groen en geel als een voetbaltrui.

Dit gestreepte type is mogelijk een ras, dat in dat deel der wereld in 't bijzonder thuisbehoort, want ik zag dezelfde rangschikking van rood en geel op 't Maleische Schiereiland en van groen en wit aan de andere kant van de Straits, op Sumatra. Dat groote eiland verheugt zich tevens in het bezit van een zeer fraaien, licht-heliotroop kleurigen stam, die ik te voren alleen op de heuvels van Ceylon gezien had.........

Een andere variëteit, die er uitziet als uit brons gegoten en daarna gepolijst, vond de schrijver in de onmiddellijke nabijheid van werkende vulkanen, op de hellingen van den Vesuvius en den Etna, de binnenlanden van Java, de Sandwich Eilanden, Yellowstone Park en een zeker gedeelte van het noordereiland van Nieuw-Zeeland. Verscheidene punten, zegt hij, schijnen er op te wijzen, dat deze variëteit een overblijfsel is van een oorspronkelijk type en een soort overgangsstadium vormt tusschen gnomen en elfen."

De bovenstaande uit Leadbeater's „De Verborgen Zijde der Dingen" overgeschreven mededeeling is zóó vreemd en ongewoon, dat ik gemeend heb er hier de aandacht op te mogen vestigen, met de vraag aan uwe lezers: of ze ooit ontwikkelde Inlanders over deze aangelegenheid hebben hooren spreken?

D. A. H.

Dikwijls wordt mij door dames en heeren, die naar Indië gaan, gevraagd: Weet U ook eene inrichting of eenige personen, die genegen zijn mij les in 't Maleisch te geven, opdat ik mij aan boord tegenover de Inl. bedienden of bij aankomst in Indië in 't Maleisch voldoende verstaanbaar kan maken? Tot mijn spijt kan ik die vraag niet beantwoorden, aangezien mij geen adressen bekend zijn, die aan dat doel voldoende beantwoorden.

Bovenstaande bracht mij op 't denkbeeld door middel van 't weekblad „Oost en West" hen, die in Indië zijn geweest, hierop attent te maken. Er zijn in den Haag en in andere groote steden van Nederland 'n tal van oud-Indisch gasten, onderwijzers(essen) en ambtenaren, voorts geboren Indiërs. Waarom stellen of trachten dezen niet, zich beschikbaar te stellen tegen niet te hoog honorarium les te geven in de Maleische taal, systeem Berlitz? Zij behoeven de taal niet grammaticaal te behandelen, maar alleen spraakles te geven (zoo iets als beschaafd tangsie Maleisch) opdat de baharoe zich verstaanbaar kan uitdrukken. Er zijn wel handleidingen, maar deze geven te veel of te weinig en ook de zuivere uitspraak daaruit is moeilijk te leeren.

Hoe belangrijk en nuttig het is, dat men bij aankomst in Indië eenigszins de taal van 't land machtig is, behoef ik niet nader te verklaren, al zou 't maar alleen zijn, dat de baharoe gevrijwaard blijft voor de oud-Indische wel bekende „koopjes", waaraan zij te dikwijls blootstaan.

Indien er dames en heeren zijn, die zich bereid gevoelen om les in 't laag Maleisch of Javaansch te geven (methode Berlitz), dan stelt ondergeteekende zich gaarne beschikbaar een en ander nader uiteen te zetten in eene bijeenkomst. Om tot die bijeenkomst te geraken, verzoek ik, mij naam en adres op te willen geven.

Wm. VAN DER ZIJL,
v/h. administrateur v/h. Kol. Weekbl. „Oost en West".

Den Haag, Ant. Heinsiusstr. 49.

—

Zooals de geachte inzender zich wel herinneren zal, hebben in het „Kol. Weekblad" dikwijls opgaven gestaan van personen, die bereid zijn lessen te geven in de Inl. talen. In de advertentie der afd. 's-Gravenhage van „Oost en West" op blz. 9 worden er thans 2 genoemd te Leiden. Of dezen echter de Berlitz methode volgen, is ons onbekend. Intusschen wenschen wij den heer v. d. Zijl goed succes met zijn plan.

Red.-Com.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55,	Leiden.	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.